

IETS OVER LABIATEN-KENMERKEN.

Toen wij ons dezen zomer in Zuid-Limburg ophielden, om de flora dezer streken te leeren kennen, waren wij getroffen door het groote aantal Labiaten dat wij vonden, meest alle tot de Lamiïnen behoorende. Al dadelijk kwam

het plan bij ons op, om melding te maken van eenige merkwaardige vondsten; maar bij nader onderzoek kregen wij zoo'n reeks van grootere en kleinere verschillen met de standaardvorm, beschreven in de flora's van Heukels, Heimans en Thijssse, Suringar en Garcke, dat het ons be'langrijk genoeg voorkwam, onze bevindingen in de *Levende Natuur* bekend te maken, in de hoop, dat zij aanleiding zullen geven tot een onderzoek van de beschreven vormen en eene toetsing van onze uitkomsten. Hoewel voornamelijk Zuid-Limburgsche exemplaren beschreven zijn, hebben wij toch eenige planten uit den omtrek van Haarlem in dit stukje opgenomen omdat ons dat wenschelijk voorkwam. Wij leggen er echter den nadruk op, dat wij niet beweren, dat de beschrijving der planten in één der genoemde werken, foutief is, daarvoor hebben wij veel te weinig exemplaren onderzocht. Ons stukje bedoelt alleen de vermelding van afwijkingen van den standaardvorm, die min of meer veelvuldig voorkomend, de determinatie bemoeilijken, en verder eene meer gedetailleerde beschrijving van de zeldzame soorten. Wij geven dus niet de beschrijving van de plantensoort, maar van de exemplaren, zooals wij ze vonden.

Alvorens nu tot de bespreking van de geslachten en soorten over te gaan, geven wij volledigheidshalve de beschrijving van de algemeene kenmerken der Lamiïnen.

De bloemkroon is duidelijk twee-lippig, de bovenlip helmvormig gewelfd, geheel gaaf of aan den top twee-tandig; de onderlip drielobbig. De kelkzoom heeft vijf nagenoeg gelijke tanden, is nooit tweelippig en na den bloei niet door haren gesloten. De vier meeldraden loopen evenzijdig onder de bovenlip en steken buiten de kroonbuis uit. De

bloemen staan in okselstandige schijnkransen, gewoonlijk uit 6 bloemen bestaande, nu eens zittend, dan weer korter of langer gesteed, of twee aan twee in de bladoksels.

Als eerste geslacht van deze groep zullen wij het geslacht *Lamium* behandelen, waarvan wij twee aardige vertegenwoordigers vonden. Van de andere geslachten onderscheidt dat van *Lamium* zich door de volgende eigenschappen:

Ver uiteenstaande schijnkransen die niet door schutblaadjes omgeven zijn. De zijlobben van de onderlip zijn zeer klein, dikwijls slechts kleine tandjes; de omgekeerd hartvormige middellob is de grootste. De vertegenwoordigers van dit geslacht zijn, meestal ruw behaarde kruiden.

De eerste van ons tweetal is *Lamium incisum*, door Heimans en Thijssse Ingesneden Doovenetel geheeten. Wij wij waren niet weinig in ons schik met die vondst. Heukels toch geeft als vindplaats op „Zeeklei bij Amsterdam”; wij vonden maar één vrij klein exemplaar (15 cM. hoog) aan den kant van een roggeveld, in den omtrek van Vaals. De bloem is purper, de kroonbuis zonder haarring. Na het bloeien zijn de kelktanden afstaand. De bladeren zijn diepen grof gekarteld-gezaagd, de onderste hart-eivormig, de middelste hartvormig-driehoekig, de bovenste ei-ruitvormig, de laatste hebben een korte bladsteel met verbreed voet; alle bladeren zijn gesteed. De plant is weinig behaard, behalve aan den kelk, welke dicht bezet is met groote afstaande haren.

De tweede, niet zoo zeer zeldzaam dan eigenaardig, is de *Lamium amplexicaule* of Hoenderbeet, waarvan wij een drietal exemplaren vonden, ook deze heeft paarse bloemen; de kroonbuis is bijzonder lang en draagt geen haarring. De kelk is vóór en na het bloeien door het samenneigen der kelktanden gesloten. De bloemkroon ontwikkelt zich

dikwijls niet volkomen, maar blijft in de kelk; de bloem is dan cleistogaam. De bladeren, in wier oksels schijnkransen staan, zijn stengelomvattend (vandaar den naam amplexi-

caule) en niervormig; de overige zijn zeer lang gesteeld; de bladsteel is twee à driemaal zoolang als de bladschijf.¹⁾ De laatste is rond, met hartvormigen voet, en evenals die der stengelomvattende bladeren, grof gekarteld. De kelk en de bladeren zijn zacht behaard, stengel en bladstelen echter nagenoeg kaal.

Al onze exemplaren vonden we aan den rand van korenvelden, in den omtrek van Vaals. Zij waren, evenals alle Labiaten, die wij hier aan den rand van korenvelden vonden, betrekkelijk klein van stuk (de grootste van onze drie was ongeveer 25 cm. hoog) en schraal, ondanks de zware grond, waarop zij groeiden. In hoeverre zou dit kunnen samen hangen met de droogte, welke van begin Juni tot half Juli in Zuid-Limburg geheerscht heeft. Planten op den meer vochtigen boschgrond waren aanmerkelijk forscher.

Meer materiaal verschafte ons het geslacht *Galeopsis*. Ook daarbij zijn de schijnkransen niet door schutbladjes omgeven. De zijlobben van de onderlip zijn eivormig en korter dan de middellob. De keel van de bloemkroon is wijd en heeft aan weerszijden eene kegelvormige verhevenheid, aan welke een *Galeopsis* altijd met zekerheid te kennen is. De meeldraden zijn of bijna geheel of geheel vergroeid met de kroonbuis, in welk laatste geval slechts de helmknoppen vrij zijn.

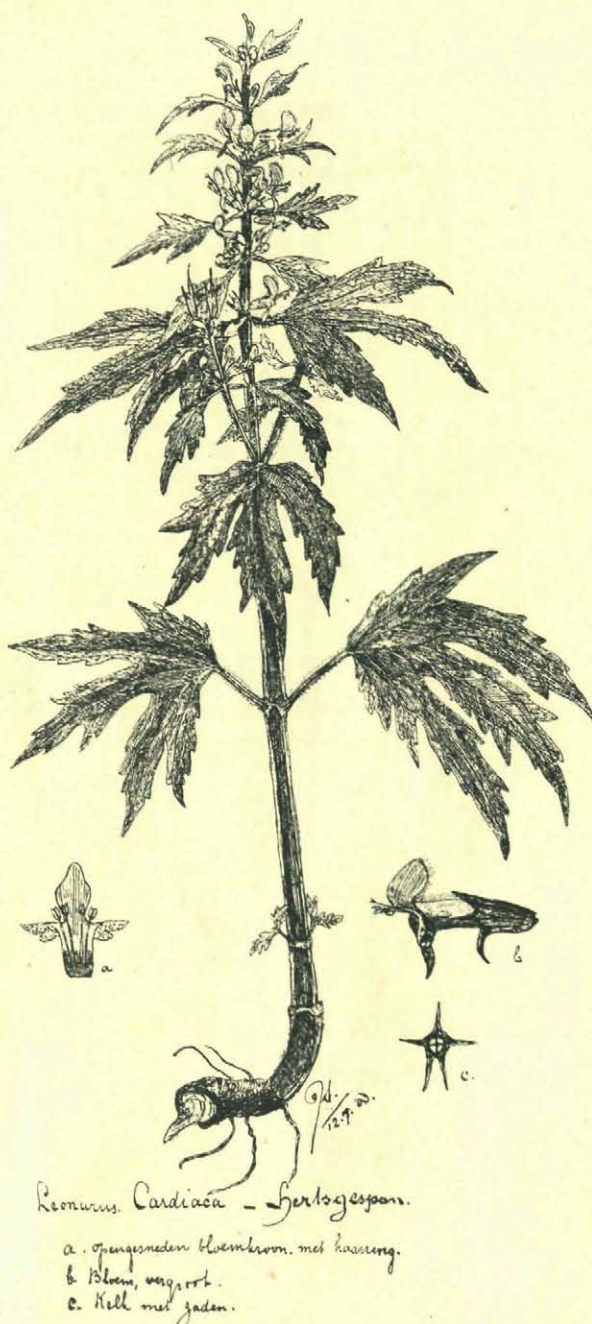
Bijzonder veelvuldig komt de *Galeopsis ladanum* of Raai voor, die in dichte massa's op de spoorbaan bij het station Wylre-Gulpen groeit, en op dergelijke plaatsen in dezelfde hoeveelheid bij Gemmenich. Met hare paarse bloempjes en roode stengels valt zij dadelijk in het oog. In tegenstelling met de beschrijving in Heukels vonden wij bij de zeven exemplaren die wij onderzochten, den stengel onder de knoopen *duidelijk verdikt*. Het al of niet verdikt zijn onder de knoopen is dus bij *Galeopsis* niet altijd als soortskenteken te gebruiken. Zij droeg enkele aangedrukte, naar beneden gerichte haren. De bladeren zijn langwerpig-lancetvormig; met drie tot vijf, dikwijls onduidelijke, slechts door bruine puntjes aangegeven paren tanden; de beharing is afstaand, maar

donzige bladeren troffen wij niet aan. De kelk is behaard, en draagt enkele zwarte klierharen. De plant was verder sterk vertakt en had eene hoogte, varieerende tusschen 25 en 35 cm.

Zeldzamer echter waren de beide variëteiten *Angustifolia* en *Latifolia*. Van *Galeopsis ladanum angustifolia* vonden wij een vijftal exemplaren. Bij deze is de kelk geheel zonder klierharen. De lancetvormige bladeren dragen één tot vier paren tanden. De stengel is rood aangelopen en vertoont geen verdikkingen onder de knoopen. Over het geheel is de plant duidelijker behaard dan de vorige, vooral aan de knoopen en jonge deelen, die daardoor witviltig zijn. De hoogte onzer exemplaren varieert tusschen 7 en 12 cm.; alle zijn onvertakt, behalve één, dat één enkele zijtak heeft. Alle deze vonden wij aan den rand van korenvelden in den omtrek van Vaals, evenals ons eenig exemplaar *Galeopsis ladanum latifolia* (bij Nijmegen gevonden, Heukels). Hierbij is de kelk als bezaaid met klierharen, zich voordoende als zwarte stippen. De eirond-lancetvormige bladeren dragen vier tot zes paren tanden. De stengel vertoont hetzelfde, als die van de vorige variëteit, maar de beharing is nog meer in 't oog vallend, en de plant vertakt. De hoogte bedraagt 12 cm.

Eene andere soort, eveneens bij korenvelden gevonden, is *Galeopsis bifida*, die wij met het oog op de groote overeenkomst met de *Galeopsis tetrahit*, tegelijk met deze zullen bespreken. De voornaamste kenmerken van de eerste zijn aan de bloem te vinden, waarvan de middellob der onderlip meer lang is dan breed, iets ingesneden, in de jeugd vlak, bij oudere bloemen aan den rand omgekruld. De kroonbuis is iets korter dan de kelk en aan den rug ingedrukt, terwijl de geheele bloem klein is en bleekrood, met twee gele vlekken in de keel; de middel slip van de onderlip violet, naar den rand toe in wit uitvloeiend. De verdere kenmerken zijn ook op *G. tetrahit* van toepassing, nl. stengel en bladen zijn ruig

door afstaande haren. De stengel is aan de knoopen verdikt; de bladeren zijn langwerpig eirond, spits toeloozend en gezaagd-gekarteld behalve aan den voet. De bijzondere eigenschappen van de bloem van *G. tetrahit* zijn de bijna vierkante onderlip, die vlak is, klein, gekarteld of onduidelijk ingesneden, de aan de rugzijde iets ingedrukte kroonbuis, welke iets langer dan de kelk is, en de roode of de witte bloemkroon, waarvan de middellob der onderlip in het eerste geval donkerder geaderd, in het tweede geval

¹⁾ Onze exemplaren doen door hunne lange bladsteelen en stengelleden denken aan planten die op lichtarme plaatsen gegroeid zijn. Onze figuur geeft weer een bij Haarlem gevonden exemplaar, voldoende aan de beschrijving van den standaardvorm, waarvan echter ook de onderste bladen zeer lang gesteeld waren.

zwavelgeel gevlekt en met purpere stippen geteekend is.

Bij de exemplaren van de beide soorten die wij vonden, voldeden evenwel slechts enkele aan deze beschrijving. Zoo vertoonden twaalf exemplaren van *G. bifida*, om Haarlem op verschillende plaatsen verzameld, eene zeer groote bloemkroon, in lengte varierende tusschen 1.5 en 1.8 cM., waarvan de kroonbuis veel langer was, dan de kelk. De kleur was wit, met eene zeer flauwe aanduiding van eene gele keelvlak, maar met eene licht paarse teekening op de middellob van de onderlip. Daar ook het duidelijk of onduidelijk ingedrukt zijn van de kroonbuis een onvoldoende kenmerk is, omdat er allerlei schommelingen tusschen zijn, waren wij dikwijls in twijfel, welke van beide soorten wij voor ons hadden, daar we nu alleen moesten afgaan op de meerdere of mindere lengte van de middellob der onderlip, dat ook al een zeer onbetrouwbaar kenmerk blijkt te zijn¹⁾. Na nauwkeurig de beide soorten nagegaan te hebben, meenen wij nog de volgende kenmerken eraan te mogen toevoegen:

1°. *G. tetrahit* is over den geheelen stengel bebladerd; de stengel van *G. bifida* draagt in den bloeitijd, door het vroegtijdig afsterven der overigen alléén bladeren bij de schijnkransen. 2°. De stengel van *G. bifida* is steeds, nu eens meer, dan minder, aan den voet rood aangelopen; die van *G. tetrahit* nooit.

Deze beide kenmerken voor het geval dat men een scheiding tusschen beiden soorten wil doorvoeren. Ons schijnt het echter aannemelijker, dat zij óf één soort vormen óf tusschen beide vele bastaarden of overgangen bestaan.

Beide kenmerken worden aangetroffen bij de door ons onderzochte exemplaren, van *G. bifida* (vijftien) een van *G. tetrahit* (tien) zoowel groot als kleinbloemige. In hoeverre deze kenmerken altijd juist zijn zal echter aan meer materiaal onderzocht dienen te worden.

In verband met het bezit van groote of kleine bloemen, hebben wij opgemerkt, dat op lichtrijke plaatsen groeiend, beide soorten kleine, kleurige bloemen hebben, op lichtarme daarentegen groote, witte of weinig gekleurde. Of deze stelling

¹⁾ Wij bezitten nl. een *Galeopsis tetrahit*, die bloemen met langwerpigen en met vierkanten middellob der onderlip aan elkaar draagt.

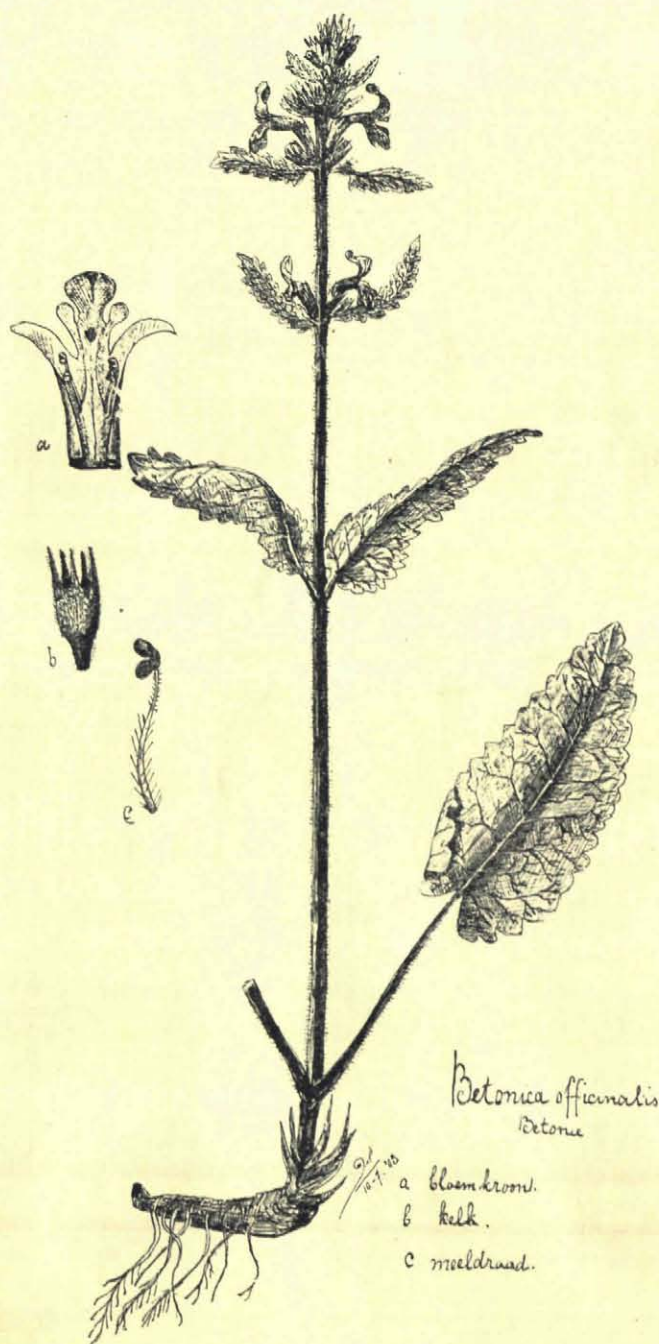
altijd doorgaat, zal ook door meer waarnemingen uitgemaakt moeten worden.¹⁾

Zou dit verschijnsel misschien in verband staan met het insectenbezoek nl., zouden de planten door hun bloemen grooter te maken en een meer in 't oog vallende kleur geven, zoodoende ook op donkere plaatsen de insecten lokken? Heukels geeft als hoogte op voor *G. tetrahit* van 0.30—0.60 M., voor *G. bifida* van 0.30—0.70 M. Van de door ons gevonden Limburgsche exemplaren der beide soorten

haalden sommige ternauwernood 10—12 cM., terwijl die der Haarlemsche duinen tot zelfs 1.50 M. hoog opschoten, wel dikwijls een bewijs, dat hoogte-maat-opgaven niet altijd betrouwbaar zijn.

Niet zoozeer om de zeldzaamheid, of om afwijkingen van den standaardvorm, dan wel om den eigenaardigen vorm der bladeren, noemen wij *Leonurus Cardiac* of *Hertsgespan*.

De schijnkransen staan in de oksels van gewone bladeren. De bloemkroon is vuil-rose, de bovenlip gaaf, aan den buitenkant bezet met stijve witte haren. De middellob der onderlip is grooter dan de zijslippen, welke zich kort na het ontluiken samenrollen. De kroonbuis is krom en draagt een haarring. De meeldraden steken ver uit de bloem, en buigen zich na den bloei naar beneden. De bladeren zijn diep handvormig ingesnedden; de onderste zijn vijfspetig, met hartvormigen voet, en gaan naar boven toe eerst in vier-spetige, dan in driespetige over, met wigvormigen voet en eindelijk in lijn-lancet-vormige bladen: alle bladen dragen scherpe tanden. De stengel is schraal behaard; hoofdzakelijk op de ribben vindt men de witte, naar beneden gerichte, aangedrukte haren; de knopen zijn geheel bezet met afstaande haren. De planten, die wij vonden op eene weide bij Vijlen, waren tusschen de 30 en 35 cM. hoog; bij Haarlem vonden wij een exemplaar, grooter van stuk, met donkerder bloemen en enkel driespetige bladeren met wigvormigen voet. De plant verspreidt dezelfde onaan-

¹⁾ Dit verschijnsel trad nog sterker op den voorgrond bij een aantal exemplaren van *G. bifida*, die wij in een sloot achter Bloemendaal vonden, toen dit reeds geschreven was. Deze stonden vrij, niet in de schaduw van hogere planten, maar hadden toch groote, bleke bloemen. Het eerste oogenblik dachten wij dat dit onze conclusies tegensprak, maar na ons kompas geraadpleegd te hebben, kwamen wij tot de ontdekking, dat zij tegen de zuiderhelling der sloot stonden en in verband met hunne betrekkelijke kleinheid van direct zonlicht verstoken bleven.

gename lucht als *Ballota foedila*, de stinkende *Ballota*.

Deze plant is dadelijk te herkennen aan den trechtervormigen overlangs scherpgeplooiden kelk en aan de duidelijk gesteelde, gegaffelde bijschermen, die in de oksels van gewonebladeren staan. De paarse bloemkroon is uitwendig behaard, de bovenlip gewimperd. De middellob der onderlip van de door ons onderzochte Haarlemsche exemplaren was hartvormig ingesneden, en aan den rand fijn gezaagd. De bloemkroonbuis draagt een meestal volkomen, soms ook onvolkomen haarring; bij enkele ontbrak deze echter geheel. De meeldraden zijn onder de bovenlip verborgen, wijken echter uiteen na den bloei en steken dan buiten de bloem uit. Een dertigtal exemplaren vertoonden dit verschijnsel, in tegenstelling met de beschrijving in Suringar. De kelk-tanden zijn driehoekig-eirond tot lancetvormig, plotseling in eene fijne punt uitlopend. De bladeren zijn hartvormigeirond, met onregelmatige stompe tanden, de onderste rond, met hartvormigen voet, de bladsteelen verschillend van lengte. Kortgesteelde bladeren zijn echter betrekkelijk zeldzaam. De geheele plant is fijn behaard.

Om de groote overeenkomst, die tusschen *Stachys* en *Betonica* bestaat, zullen wij ook deze vergelijkenderwijs behandelen. De bloemen staan in de oksels van bladeren, die naar het stengeluiteinde allengs in schutbladeren overgaan. Bij *Stachys* zijn de schijnkranssen niet aan den voet door een krans van schutblaadjes omgeven, terwijl dit juist voor *Betonica* kenmerkend is. De kroonbuis van *Stachys* draagt een (zelden ontbrekende) haarring, die van *Betonica* niet. Bij beide buigen de meeldraden na den bloei naar buiten uiteen, is de middellob van de onderlip grooter dan de zijlobben, is de kelkbuis klokvormig en zijn de bladeren gekarteld of gezaagd.

De *Stachys*soorten, die wij vonden, nl. *S. arvensis*, *S. silvestris* en *S. palustris* komen vrij algemeen voor en zij vertoonden geen afwijkingen, zoodat het niet noodig is, deze nader te beschrijven. Door hare vindplaats opmerkelijk is echter *Betonica officinalis*, welke als in Gelderland en Utrecht voorkomend in Heukels opgegeven staat, die wij echter in het bosch bij Viswijlre en aan den weg bij Holset aantroffen. De bloeiwijze is eidelings, dicht; alle exemplaren, die wij vonden, hadden in de oksels van het aan deze bloeiwijze voorafgaande bladerenpaar, onvolkomen schijnkranssen, ieder van twaalf bloemen. De bladeren zijn langwerpigeirond, aan den voet hartvormig; de onderste zijn groot, gekarteld, en zeer lang gesteeld, maar gaan naar boven toe allengs over in kleinere, zittende, gezaagde bladeren. De geheele plant is zacht, afstaand behaard; de kelktanden zijn langgewimperd en driehoekig.

De door ons gemeten exemplaren hadden eene hoogte varieerende tusschen 30 en 50 cM.; geen enkel was vertakt.

Tot slot nog een drietal Labiaten uit andere groepen. De eerste vonden wij in de buurt van Vaalsbroek, en wij konden haar op het eerste gezicht zonder flora, niet thuis brengen, daar zij slechts twee meeldraden scheen te hebben, met dorsifixe daaraan bevestigden helmknop. Maar weldra bleek, wat wij voor den helmknop aanzagen, slechts een helmhokje te zijn.

De bloemkroon was tweelippig met duidelijke boven- en onderlip; de bovenlip was helmvormig, gaaf, de onderlip 3-lobbig. en ook de kelk was twee-lippig, met drietandige boven- en tweetandige onderlip. Onze plant behoorde dus tot de *Salvia*'s, echter ontbrak de dit geslacht kenmerkende meeldraad, die Dr. Calkoen in zijn „Plantenatlas” (uitgave 1897, p. 85, als volgt beschrijft:

„Alle soorten van het geslacht *Salvia* hebben slechts twee meeldraden van zeer eigenaardigen bouw, want op een korte helmdraad is een lang dwarsliggend helmbindsel beweeglijk verbonden, dat aan het eene einde een vruchtbaar, aan het andere een onvruchtbaar, knopvormig helmhokje draagt.

Ook Oudemans en De Vries' „Leerboek der plantenkunde” (2de druk, p. 761) zegt van dezen typischen meeldraadvorm:

„.....terwijl de overgeblevene door een toeneming in lengte van het helmbindsel, eene uiteenwijking hunner stuifmeelhokjes hebben ondervonden, die nu eens met eene ontaarding van een der laatsten (*Salvia*) dan eens met een totaal verlies daarvan (*Ronnarinus*) gepaard gaat.

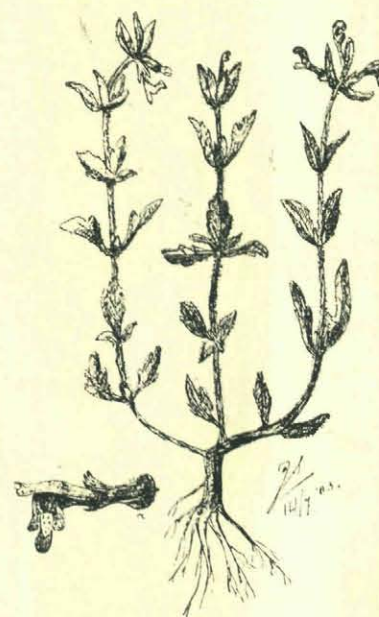
Wij veronderstellen dat wij te doen hebben met een geval als bij *Rosmarinus*, dat dus het andere helmhokje verdwenen is, en dat wat wij voor den helmdraad aanzagen, of eene vergroeiing van, helmdraad en helmbindsel, of alléén het helmbindsel is, terwijl dan de helmdraad vergroeid is met de bloemkroonbuis. De verdere eigenschappen waren: schijnkranssen veel (tot 30-) bloemig. De bovenlip van de kleine, violette

bloemkroon is zijdelings samengedrukt, de kroonbuis draagt een haarring. Bij pas ontloken bloemen is de stijl in den helm verborgen, bij het ouder worden komt zij er uit te voorschijn, en legt zich ten slotte op de onderlip. De bladeren zijn driehoekig-hartvormig, gekarteld-gezaagd, met langen bladsteel, die bij de onderste bladeren geoord is. De geheele plant is aangedrukt behaard. Uit dit alles bleek, dat we met *Salvia verticillata* te doen hadden, hoewel de stengel aan den voet houtig was. De lengte van dezen bedroeg 75 cM. Daar ons

de plant niet gewoon voorkwam, en er een aantal stengels bij elkaar uit den grond opschoten, namen we slechts twee hiervan mede; uitgegraven hebben wij ze niet, zoodat we over het wortelstelsel niets kunnen zeggen. De plant leek ons echter meerjarig toe.

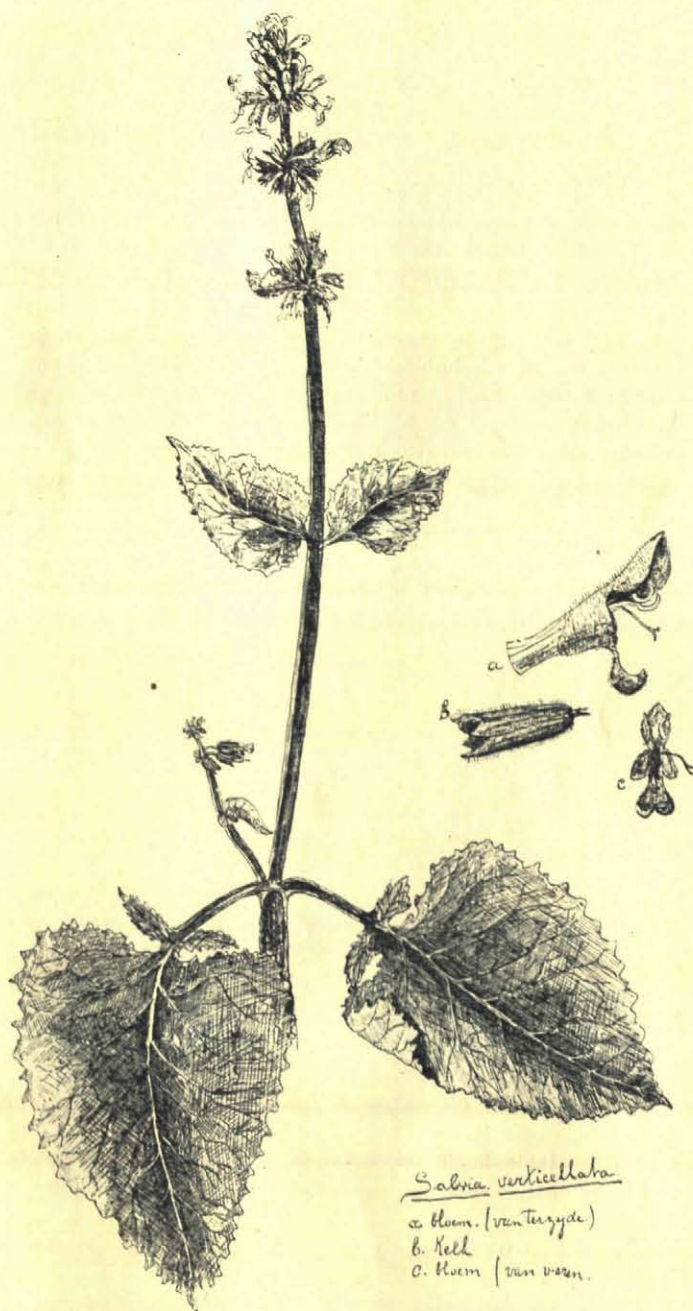
Clinopodium vulgare
a. bloemkroon
b. kelk

Galanintha Acanthos
a. bloemafwijking

Om de overeenkomst, die zoo groot is, dat we eene vreemd gevormde *Calamintha* voor *Clinopodium* determineerden, toen de laatste ons nog onbekend was, zullen wij deze naast elkaar behandelen.

De bloemen staan in okselstandige schijnkransen; om ieder bloempje zitten één of meerdere schutblaadjes, die eirond tot lancetvormig zijn bij *Calamintha*, priemvormig bij *Clinopodium*. De bloemkroon is duidelijk twee-lippig; de bovenlip is vlak; aan den top onduidelijk ingesneden bij *Calamintha*; bij *Clinopodium* duidelijk ingesneden. De

kelk van *Calamintha* is inwendig behaard, die van *Clinopodium* niet. De vier meeldraden buigen samen onder de bovenlip. Tot beide geslachten behooren behaarde kruiden, met gesteelde, levendig groene bladeren. Grootte verschillen zijn er dus niet in de geslachtskenmerken.

Bij *Calamintha acinos* zijn de schijnkransen 6-bloemig (3 bloemen in elken bladokselsel) bestaande uit kortgesteelde, paarsblauwe, bloemen met witte keelvlak; de kelk is ingemoerd, de bloemkroon aan de keel opgeblazen. Alle deelen

van de plant, behalve de bloemkroon, zijn afstaand behaard. Bij onze Zuid-Limbursche exemplaren waren de bladeren grof gezaagd, de opstijgende stengel droeg krachtige opstaande zijloten, die in lengte varieerden tusschen de 15 en 30 cm., terwijl de geheele plant ruig behaard was. Die exemplaren echter welke wij vonden in de duinen bij Haarlem hadden een kruipenden stengel, waren weinig behaard, en droegen weinig of niet getande bladeren.

Clinopodium vulgare heeft gesteelde, veelbloemige schijnkranshelften; de bloem is purperrood, de kelk weinig ingemoerd; de kroon is aan de keel opgeblazen. De bladeren zijn eirond, gezaagd, aan de onderzijde eenigszins bleeker van kleur. De beharing is ruig, hetgeen de plant den Hollandschen naam „Borstelkrans” bezorgd heeft.

De soorts-verschillen tusschen *Calamintha acinos* en *Clinopodium vulgare*, zijn dus ook niet zoo heel groot, en begrijpelijk is het, dat, bij afwezigheid van de witte keelvlak, men een fors exemplaar van de eerste bij oppervlakkige beschouwing voor de laatste houdt.

Uit al deze voorbeelden blijkt ons inziens:

1°. dat, in 't algemeen, de beharing van een plant, een zeer onbetrouwbaar kenmerk is. Deze hangt samen met de plaatselijke omstandigheden.

2°. dat, voor de Labiaten in 't bijzonder, de haarring nooit een criterium kan zijn, daar zelfs op dezelfde plant, bloemen met en zonder haarring voorkomen.

3°. dat op het al of niet uiteenwijken der meeldraden na den bloei niet te veel als soorts-kenmerk vertrouwd mag worden, daar het in vele gevallen, waar het moest voorkomen, niet aanwezig en in tegenovergestelde gevallen vaak opvallend was.

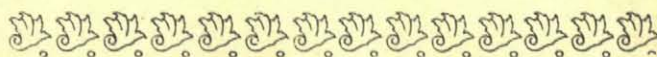
4°. dat grootte, vorm en kleur der bloemen vaak afhankelijk zijn van de standplaats.

5°. dat op de opgaven der hoogte niet te veel afgegaan moet worden, daar ook de hoogte afhankelijk is van de standplaats.

Hiermede hebben wij de Labiaten, die wij ons voorstelden te behandelen, beschreven. Indien dit stukje aanleiding geeft tot uitvoeriger onderzoek naar de afwijkingen, die wij gevonden hebben, zoo is ons doel bereikt.

Haarlem.

J. JESWIET en J. A. LODEWIJKS JR.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Rivierkreeft.

Prof. Max Weber, vraagt ten behoeve van het Museum „Fauna Neerlandica” in Artis, eenige goede, gave exemplaren van echte *Nederlandsche rivierkreeften* met opgave van vindplaats en datum. Eventueele onkosten worden gaarne vergoed. Zendingen te adresseeren aan het Koninklijk Zoölogisch Genootschap „Natura Artis Magistra, te Amsterdam.

Muurhagedis en Gevlekte Landsalamander.

Evenals in 't vorige jaar, kom ik ook voor dit jaar de hulp inroepen van onze lezers voor mijn studie van de Nederlandsche Reptielen en Amphibieën. Met de adder ben ik goed geholpen. Nog eens mijn dank daarvoor.